Didier Willery
ČO KDE PESTOVAŤ?
Veľký záhradný plánovač
1 900 záhradných rastlín pre každé miesto v záhrade

ČO KDE PESTOVAŤ?

Veľký záhradný plánovač

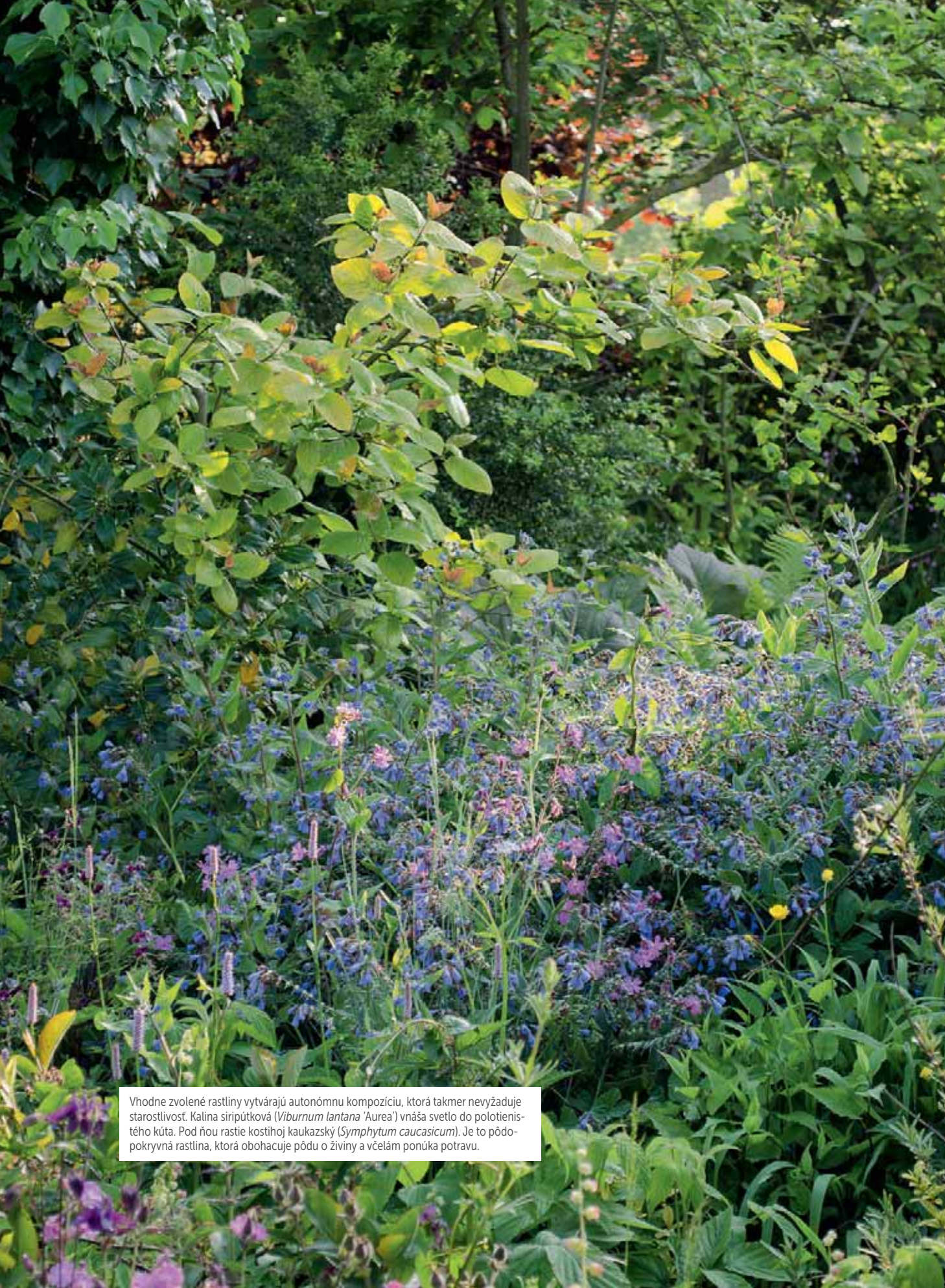

Vhodne zvolené rastliny vytvárajú autonómnu kompozíciu, ktorá takmer nevyžaduje starostlivosť. Kalina siripútková (*Viburnum lantana* 'Aurea') vnáša svetlo do polotieneného kúta. Pod ňou rastie kostihoj kaukazský (*Symphytum caucasicum*). Je to pôdopokryvná rastlina, ktorá obohacuje pôdu o živiny a včelám ponúka potravu.

Didier Willery

ČO KDE PESTOVAŤ?

Veľký záhradný plánovač

1 900 záhradných rastlín
pre každé miesto v záhrade

Preložila Katarina Bobríková

PRÍRODA

Správna rastlina na pravom mieste 7

KALENDÁR KVETOV 14

Január až polovica februára 16
Polovica februára až koniec marca 22
Koniec marca až začiatok mája 30
Máj až začiatok júna 42
Polovica júna až koniec júla 54
August až polovica septembra 64
September a október 70
November a december 76
Dlho kvitnúce rastliny 78

Poznámka:
Informácie v kapitole *Kalendár kvetov* neznamenajú, že rastlina kvitne výlučne v uvedenom období. Možné je aj dlhšie obdobie kvitnutia, čo je v knihe zodpovedajúcim spôsobom uvedené.

FARBA A VÔŇA KVETOV 80

Biele kvety 82
Zelené kvety 92
Svetložlté kvety 94
Žlté kvety 98
Oranžové kvety 104
Červené kvety 110
Purpurové a čierne kvety 116
Fialové kvety 120
Modré kvety 124
Tmavoružové a magentové kvety 130
Kvety slezovej farby 134
Ružové kvety 136
Voňavé kvety 148
Nepoznaní producenti nektáru 160
Jedlé kvety 162

❄ obmedzená mrazuvzdornosť
▲◄►▼ upozornenie na umiestnenie obrázka rastliny

Obsah

LISTY, PLODY, KÔRA 164

Nevšedné vždyzelené rastliny 166
Veľké listy 170
Laločnaté, perovito delené a perovito zložené listy 174
Modré listy 176
Striebristé listy 182
Listy s bielym okrajom 188
Bielo mramorované listy 194
Listy zlatistej farby 198
Listy so žltým okrajom 206
Žltý stred listu 210
Žlto mramorované listy 212
Bronzovo a medeno sfarbené listy 214
Purpurové listy 216
Čierne listy 222
Ružové a ružovo panašované listy 224
Žlté jesenné sfarbenie 226
Oranžové jesenné sfarbenie 228
Červené jesenné sfarbenie 230
Ružové jesenné sfarbenie 232
Skoré pučanie listov 236
Voňavé listy 238
Jedlé listy 242
Biele a ružové plody 244
Žlté a oranžové plody 246
Červené plody 248
Modré a čierne plody 250
Plody usychajúce na rastline 252
Dekoratívne a jedlé plody 254
Biela a žltá kôra 256
Oranžová a červená kôra 258
Purpurová a čierna kôra 260
Zelená a pruhovaná kôra 262
Kôra škoricovej farby alebo mramorovaná . . 264
Tŕne, ostne, korok 266
Pokrútené konáre 268

HABITUS A VEĽKOSŤ 270

Vzpriamené, stĺpovité, vejárovité 272
Prirodzene guľovité 276
Plazivé 278
Rozložité, etážovité 280
Previsnuté 282
Dáždnikovité 284
Ružice 286
Koreňové odnože 288
Rastliny podľa výšky 292

STANOVIŠTIA A ŠPECIÁLNE VYUŽITIE 298

Pobrežie 300
Podrast a tieň 304
Veterné stanovištia 314
Kvalitné záhradné pôdy 318
Kyslé pôdy 322
Pôdy s vysokým podielom vápnika 330
Priepustné pôdy 336
Ílovité pôdy 342
Permanentne vlhké pôdy 346
Vodné a močiarne rastliny 352
Rastliny, ktoré hnoja pôdu 356
Črepníky, nádoby a patiá 360
Živé ploty 364
Pôdopokryvné rastliny 368

Register 374
Poďakovanie 382

Kvitnúce kríky alebo kríky s farebnými listami dodávajú výsadbe objem a záhonom štruktúru, pričom znásobujú krásu trvaliek. Kvety sú vždy bonusom. Na obrázku je *Buddleja* 'Nanho White' a *Olearia* × *haastii*.

Správna rastlina na pravom mieste

Záhrada je často veľmi osobné dobrodružstvo. Celé roky vzniká koexistenciou rastlín, ktoré v nej pristáli náhodne, napríklad vietor privial semienka, alebo sme ich získali zámerne v ovocnej či okrasnej škôlke, v záhradníctve alebo na internete (z ktorého sa časom stal obrovský katalóg rastlín). Práca záhradkára spočíva teda už iba v tom, aby na stanovišti, ktoré rastline určil, jej poskytol potrebnú starostlivosť. Potom sa jej bude dariť. Stačí trocha vedomostí, trpezlivosti a času (a, samozrejme, aj finančných prostriedkov).

Ak však starostlivosť o rastliny obmedzíme alebo poľavíme vo svojom pestovateľskom úsilí, rastlinky zoslabnú, postihnú ich rôzne choroby, respektíve vôbec neprežijú, a to najmä vtedy, keď pôda a klíma nevyhovujú ich potrebám stopercentne. Potom nastáva fáza pokus/omyl. Skúšame ošetrovanie a hnojenie, bohatú zálievku v lete, ochranu proti mrazu v zime či drastické prerezávanie bohato rastúcich druhov na malej ploche. Tvrdo pracujeme a komplikujeme si život, napriek tomu záhrada čím ďalej, tým viac stráca lesk. Pre záhradkárov, najmä pre nováčikov, to nie je práve povzbudivé.

Jestvuje však jednoduchý tip, vďaka ktorému si môžeme ušetriť sklamanie v záhrade alebo na verejných zelených plochách. **Stačí, ak rastlinám vyberieme stanovište na základe jestvujúcich podmienok.** Je to pravidlo, ktoré nám pomôže vybrať pre každú problémovú situáciu najvhodnejšie rastliny. Ílovitá pôda? Veľmi vápenatá? Veľmi suchá alebo premočená? To je úplne jedno! Poznáme rastliny, ktoré sú prispôsobené životu v týchto ťažkých podmienkach. Energia vynaložená na ich vyhľadanie vyváži to, že ich pestovanie je potom jednoduché. Nepotrebujú množstvo substrátu ani hnojív a takmer nevyžadujú starostlivosť. Má to teda samé výhody!

Nezabúdame pritom ani na vkus záhradkára. Hoci vyberá rastliny podľa ich nárokov na stanovište, jeho možnosti nemusia byť obmedzené. Nič mu nebráni, aby výber pre plánovaný projekt prispôsobil svojmu štýlu, obľúbenej farbe alebo estetickému cíteniu. Obľubujete červené kvety? Alebo máte radšej modré? Nebojte sa, zaiste nájdete najvhodnejšie rastliny v obľúbenej farbe, a to roztriedené podľa ročných období, v ktorých ich záplavu môžete v záhrade očakávať. Keďže záhrada by mala byť rozkvitnutá po celý rok a ročné obdobia sa dajú jasne definovať, veľká časť tejto knihy je venovaná presnému kalendáru výsadby. Všetky dôležité kvitnúce rastliny si môžete vyberať počas jednej z ôsmich fáz každoročného hlavného obdobia kvitnutia. Pre najdôležitejšie záhradné rastliny v ňom nájdete dokonca výber skoro alebo neskoro kvitnúcich odrôd, čím predĺžite obdobie kvitnutia.

„Správna rastlina na pravom mieste." Tak znie motto záhradkára, ktorý sa stará o pohodu rastlín rovnako ako o tú svoju. Ak sa budeme držať uvedeného pravidla, záhradkárčenie sa stane hračkou. Budeme sa tešiť z prostredia, ktoré sme vytvorili pomocou obľúbených rastlín. Veľmi žiadaní sú aj krajinní architekti, ktorí v súčasnosti vytvárajú jedinečné záhrady, parky a ulice. Všetko musí byť originálne, s nepatrnými záhradníckymi nárokmi a podľa možnosti odolné. Ak vhodná rastlina rastie na správnom stanovišti, pestovanie je malina. Pesticídy sú vtedy úplne nepotrebné, čo prospieva nám všetkým.

SUBJEKTÍVNY VÝBER

Príručka o rastlinách, ktorú práve držíte v rukách, zhŕňa časť mojich poznámok a pozorovaní za posledných tridsať rokov. Prirodzene, nie je ani všestranná, ani objektívna, usiluje sa však opisovať rastliny, ktoré nájdeme v záhradníctvach, hoci občas ich treba aj trochu hľadať. Výber obsahuje na jednej strane bežný, rozšírený sortiment, na strane druhej aj zriedkavé rastliny. Tu a tam sa nájdu i skutočne nezvyčajné druhy. Tie spravidla svoju krásu neprejavia okamžite, ale aj malé experimenty dokážu záhradkárov potešiť.

Môj výber obsahuje prevažne mrazuvzdorné druhy a odrody, teda rastliny, ktoré tolerujú teploty do mínus 10 °C. Niekde som si dovolil zaradiť aj skromnejšie druhy, ktoré by ten či onen záhradkár s radosťou raz vyskúšal alebo ich pestoval aspoň niekoľko vegetačných období. To je dôvod, prečo som – ako vo svojich iných knihách a opisoch – výber zaťažil nie úplne kontroverznými a nie celkom praktickými informáciami o mrazuvzdorných zónach. Rastliny pestujem severne od Loiry. Druhy, ktoré sú tam mrazuvzdorné, si túto vlastnosť zachovávajú aj vo väčšine iných regiónov s výnimkou vysokohorských. Vždy preto hovorím **o obmedzenej mrazuvzdornosti.** To znamená, že v určitých záhradách treba pre ne vytvoriť chránené stanovištia. Rastliny, ktoré v našich končinách nie sú dostatočne mrazuvzdorné, som označil symbolom ⍲.

Aby sa našiel aspoň jeden rastlinný kandidát, prípadne dvaja, pri každom výberovom kritériu som sa usiloval ponúknuť rastliny vyžadujúce rôzne podmienky na stanovišti. Doplnkový výber sa vo všeobecnosti týka rastlín, ktoré sú opísané na inom mieste tejto knihy, ale vďaka registru ich jednoducho nájdete. Niektoré som, žiaľ, pre nedostatok miesta musel vynechať.

Uvedomte si, prosím, že tieto zaujímavé súpisy majú výhradne informatívny charakter, pretože nemôžu brať do úvahy lokálne odchýlky. Nijaký dobrý záhradkár, ani ten najlepší znalec rastlín, si nikdy nemôže byť istý, či sa rastline na zvolenom stanovišti bude dariť, aj keby všetky faktory boli a priori priaznivé. Záhradkárčenie nie je nijaká veda, hoci odporúčania sa nemusia v každom prípade ukázať ako precízne a správne, čo napokon nemá byť ospravedlnením za moju prípadnú neznalosť. Človek sa učí z chýb, najmä ak dokáže vyvodiť správne

VEĽMI ROZŠÍRENÁ RASTLINA ALEBO RARITA?
Kniha sa venuje najmä rastlinám, ktoré v súčasnosti nájdeme v obchodoch. Sortiment sa však rýchlo strieda, a preto nie je jednoduché určiť, ktorá rastlina je rozšírená a ktorá je raritou. Rastlina, ktorú minulý rok ponúkali zriedkavo, sa tento rok nachádza takmer v každej predajni s rastlinami, po tom, čo sa masovo rozmnožila *in vitro*. A o dva či tri roky možno opäť upadne do zabudnutia, lebo v laboratóriách vypestujú nové kultúry. Stavme sa, že druhy opísané v tejto knihe ako bezpečný nákup budú na trhu dostatočne dlho na to, aby si našli cestu do každej záhrady.

Kalykant Raulstonov (*Calycanthus* × *raulstonii* 'Venus') bol pred tromi rokmi veľmi zriedkavý. Dnes ho kúpite v takmer každom záhradníctve. Ktovie dokedy?

závery a prispôsobiť výber rastlín stanovišťu. Poveternostné a klimatické zvláštnosti niekedy spätne vysvetľujú zlyhania, rovnako tak stav koreňov v pôvodnom črepníku alebo prachnivenie koreňového kŕčika mladých stromov (pozri na str. 10). Môžete si však byť istí, že veľa rastlín je prispôsobivejších, než sa bežne predpokladá. Mnohé odrody určené do kyslých pôd sa pestujú ľahšie, ako by ste si mysleli.

Všetky uvedené zoznamy rastlín ponúkajú iba návrhy viazané na kritériá výberu. Nie sú absolútnym riešením. Nechcem sa zbavovať zodpovednosti, ale rád by som sa vyhol možným nepríjemným obvineniam. Väčšinu odporúčaných rastlín som pestoval alebo skúmal. Už samotná zmienka o nich sa za ne v záhradkárskych kruhoch prihovára. My, teda vydavateľ a ja, sme sa rozhodli vynechať veľmi zriedkavé rastliny, druhy veľmi citlivé na mráz a rastliny, ktorých pestovanie vyžaduje veľa energie a času. Napriek tomu zostal na výber obrovský sortiment rastlín. Ich voľbu by ste si preto mali veľmi dobre premyslieť...

RASTLINY PRE (TAKMER) KAŽDÚ VÝŠKU RASTU

Do knihy sme vybrali rastliny vhodné pre všetky vegetačné vrstvy, ktoré nájdeme v záhrade: stromy, kry, ihličnany, popínavé rastliny, trvalky vrátane papradí, tráv a vodných rastlín, cibuľoviny, jednoročné a dvojročné rastliny.

Keďže výber je obrovský, obmedzili sme sa na známe a zaznávané (teda zriedkavejšie, zato nesmierne zaujímavé) **jednoduché** rastliny. Vypadli rastliny, ktoré takmer nie sú mrazuvzdorné alebo majú vysoké nároky na pestovanie, napríklad dočasne potrebujú vyhrievaný skleník, ako sú mnohé jednoročné rastliny alebo mrazuvzdorné kvety. Platí to aj pre rastliny, ktorých pestovanie je nesmierne nákladné (napríklad georgíny). Hlavný dôraz v knihe kladieme na okrasné rastliny, pričom niektoré z nich sú aj jedlé (listy alebo kvety). Nezaradili sme do nej tradičné druhy zeleniny. Ich pestovanie v zeleninových záhradách nie je veľmi ovplyvnené faktormi stanovišťa.

NÁZVY RASTLÍN

V kalendári kvetov uvádzame veľký počet rastlín. Latinské botanické názvy jasne označujú druh s jeho charakteristikami a odlišujú ho od príbuzných druhov. Latinčiny sa báť nemusíte, pretože umožňuje jednoznačnú a medzinárodnú identifikáciu rastliny. S jej používaním sa zoznámite veľmi rýchlo. Keď za rodovým názvom stojí skratka sp., napríklad *Betula* sp., znamená to, že všetky brezy (druhy a odrody) zodpovedajú hľadanému kritériu, respektíve opis sa vzťahuje na všetky druhy a odrody rodu *Betula*. Ak teda nie sú uvedené jednotlivé druhy, text sa vzťahuje na všetkých zástupcov rodu.

Výrazne sme obmedzili aj výber odrôd niektorých rastlín, ako sú ruže, ľaliovky, pivonky a kosatce. Počet ich odrôd je taký obrovský, že nie je možné vyskúšať všetky odrody, aby ste našli tie, ktoré vyčnievajú z davu a majú potenciál stať sa odporúčanou a široko dostupnou záhradnou klasikou. Držal som sa preto osvedčených rastlín, ktoré sa vo všeobecnosti považujú za spoľahlivé, hoci tento zúžený výber v nijakom prípade nereprezentuje sortiment dostupný v súčasnosti.

DÔLEŽITÉ OPATRENIA PRE RASTLINY

Zaiste nie je potrebné, aby som veľmi podrobne vysvetľoval, ako sa sadia stromy, kry, trvalky alebo cibuľoviny. Rád by som však upriamil pozornosť na dve dôležité a často zanedbávané úlohy. Ak ich nevykonáme, neskôr spravidla nastanú problémy.

1. Rozvoľnenie koreňového balu stromov a krov pestovaných v črepníku

Je to mimoriadne potrebný krok, aby výsadba do voľného terénu bola úspešná (no pre rastliny, ktoré aj naďalej plánujete pestovať v črepníkoch, to nie je potrebné). Korene, ktoré sú zamotané v koreňovom bale, čo je výsledkom opakovaného presádzania, treba rozvoľniť. Rast hlboko koreniaceho stromu alebo kra bude počas celého života spomalený, ak sa korene skrútia a prerastú do seba. Po niekoľkých rokoch to môže viesť k odumretiu časti stromu alebo aj celej dreviny. Aby bola výsadba úspešná, treba to robiť od septembra do decembra, lebo v tomto období možno korene bezpečne odhaliť. Najlepšie je odstrihnúť pokrivený koreň blízko bázy, aby sa rýchlo vytvorili nové korienky. Prvý rok po výsadbe strom rastie zvyčajne veľmi pomaly, ale neskôr o to rýchlejšie.

Ak hlavné korene mladých stromov a krov pestovaných v nádobách dôkladne nerozmotáte, môžu päť až desať rokov po výsadbe vzniknúť problémy.

2. Koreňový kŕčik stromu treba umiestniť nad úroveň pôdy

V prírode, kde stromy na jednom a tom istom mieste vyklíčia aj vyrastú, je kŕčik vždy na úrovni pôdy alebo trošku nad ňou. Pri sadení sa koreňový kŕčik veľmi často dostáva aj 10 centimetrov pod úroveň pôdy, čo pri určitých typoch pôdy (ílovitej, ťažkej, kompaktnej) môže byť pre rast stromu fatálne. Stromy sú potom dlho slabšie a chorľavé. Pozor, v nádobe je koreňový kŕčik zakrytý pôdou, čo je zradné. V mnohých regiónoch je lepšie, na rozdiel od všeobecného presvedčenia, zasadiť strom na kopček zeme, než ho zakopať do jamy. Strom zasadený v jeseni netreba nasledujúci rok takmer vôbec polievať, a to najmä vtedy nie, keď pôdu dôkladne nastelieme mulčovaným lístím, ktoré dlho udržiava vlhkosť.

Ak je koreňový kŕčik nad úrovňou pôdy, môžu sa bočné korene dobre rozvetvovať a dýchať. Strom má lepšiu stabilitu a rýchlo rastie.

Rôzna výška stromov a krov na tomto stanovišti stupňovito rozdeľuje priestor a rastliny tak súťažia o najlepšie miesto na stanovišti, o svetlo aj vlahu (záhrada Le Vasterival, Francúzsko).

Opadavé a vždyzelené stromy a kry

Botanická definícia **stromu** hovorí, že „je to rastlina vyššia ako sedem metrov s jedným kmeňom". Nezhoduje sa to s jazykovým úzom, podľa ktorého sa aj veľké kry s viacerými kmeňmi označujú za strom. Pri niektorých rastlinách je zaradenie komplikované, napríklad pre muchovníky (*Amelanchier* sp.) alebo bazy (*Sambucus* sp.), ktoré sa vysádzajú ako kríky. S pribúdajúcim vekom alebo po odstránení spodných konárov sa z nich stávajú malé stromy. Podľa situácie ich preto nájdete v podkategórii *Stromy* alebo *Kry*. Necítim sa povolaný, aby som ich definitívne zaradil do jednej či druhej skupiny.

Pri **kroch** je zaradenie jednoduchšie napriek tomu, že niektoré môžu dosiahnuť výšku 3 – 5 metrov a iné nenarastú vyššie ako 10 centimetrov. Uprednostňujem slovo ker, lebo ten rastie husto a bohato, a som si istý, že túto jednoduchú definíciu chápe väčšina z nás.

Ihličnany podľa druhu a pestovania sú obrovské stromy, kry alebo drobné rastliny. Len čo zodpovedali konkrétnemu vyhľadávaciemu výrazu, zaradil som ich do tejto kategórie. Inak sa vyskytujú v podkategóriách *Stromy* a *Kry*. Zaslúžia si, aby boli vysadené v zmiešaných výsadbách a nie ako solitéry alebo medzi sebe podobnými. Prejavujú sa najmä v zime, svoju úlohu však zohrávajú aj v ostatných ročných obdobiach vďaka vzrastu alebo farbe ihličia.

Veľmi ma lákalo, aby som do výberu zaradil aj rastliny z teplých klimatických zón, najmä palmy, kaktusy, trváce sukulenty, ako aj kry z južnej pologule. Pre nedostatok miesta a plánovaný celkový počet rastlín to nebolo možné, i keď ich pestovanie dopĺňa záhradu o základné aspekty, ako sú tvary alebo textúry, ktoré mrazuvzdorné druhy neposkytujú. Príkladom by mohli byť čierne alebo striebristé listy. Klíma sa navidomoči mení, a tak jestvuje možnosť, že

Kvitnúce plamienky rozložené nad pôdopokryvnými rastlinami ukazujú svoju krásu a farebné odtiene.

Kapucínka je vlastne jednoročná rastlina, ale semenami sa rozmnožuje celé roky. Bohato kvitne a záhradkár s ňou nemá nijakú prácu.

domovom týchto rastlinných zázrakov sa bude stávať čoraz viac záhrad. Ak uvedená tendencia vydrží, zaradíme tieto druhy do nasledujúceho vydania.

Popínavé rastliny

Mnohé popínavé rastliny vytvárajú drevnaté výhonky, ktoré zostávajú ohybné. Viaceré druhy sa dajú strihať aj tesne pri zemi, napríklad trvalky. V podstate sú spojkami medzi drevinami (strom, ker, ihličnan) a bylinnými rastlinami (trvalky, cibuľoviny, jednoročné a dvojročné rastliny). Spájajú horizontálu, teda plochu výsadby na úrovni pôdy, s vertikálou. Využívajú sa rovnako ako pôdopokryvné rastliny alebo ako vrstva na už existujúcich pokryvných rastlinách, ako sú úponky na múre, plote alebo na konároch stromov, krov a ihličnanov. Nepotrebujú takmer nijaké miesto na pôde a svojimi kvetmi alebo listami oživujú akýkoľvek dizajn, či už ide o bosket, živé ploty a svahy, alebo o črepníky a hrantíky v patiu. Nikdy ich nemáte dosť bez ohľadu na veľkosť vašej záhrady.

Trvalky

Podľa prísnej definície sú to rastliny staršie ako dva roky. Listy, výhonky a kvety sa vyvíjajú a odumierajú každý rok, zatiaľ čo koreň prežije a na jar opäť vyženie. Zámerne poukazujem na pomerne krátku životnosť trvaliek a vyhýbam sa predstave, že trvalky sú dlhoveké, čo sa im často pripisuje. Dlhá životnosť totiž veľmi závisí od druhu a vyžaduje si optimálne stanovište. Ak je stanovište priveľmi vlhké, studené, ak je pôda ubitá alebo má nedostatok živín, trvalky nám dajú zbohom hneď, ako vyčerpajú svoje zásoby. Okrem toho treba dodať, že lupiny a stračia nôžka, ktoré sa zvyčajne uvádzajú v skupine trvaliek, sa dožívajú troch rokov iba vtedy, keď sa pestujú na tradičnom záhone, kde pôdu pravidelne obrábame a hnojíme. Rastliny tohto typu som zaradil do kategórie *Kvalitné záhradné pôdy*, aby som ich odlíšil od skutočných trvaliek. Ak by ste ich zmiešali s dlho žijúcimi trvalkami, mali by ste veľa práce, pretože ich musíte odburiňovať, deliť, zavlažovať a podopierať, čo bežné trvalky nevyžadujú.

K trvalkám patrí aj väčšina tráv, ostríc a papradí rastúcich v našej záhrade a viacero vodných a močiarnych rastlín. Rovnako ako ihličnany aj ich zástupcov som opísal samostatne za predpokladu, že do zoznamu bolo potrebné zahrnúť viacero významných druhov a odrôd. V opačnom prípade, ak spĺňajú aspoň jedno alebo dve kritériá výberu, sú jednoducho uvedené medzi trvalkami. Slovo trávy sa tu hovorovo vzťahuje na dve čeľade – Poaceae (lipnicovité) a Cyperaceae (šachorovité), ktoré sú podobné lipnicovitým a možno ich aj rovnakým spôsobom využívať.

Cibuľoviny

Väčšina hľuzovitých rastlín sa správa ako trvalky, ale jedna z mojich predchádzajúcich kníh dokázala, že čitateľov takáto kategorizácia mätie. Teraz majú cibuľoviny vlastnú podkategóriu. Malý počet druhov a nedostatok miesta v knihe nás občas prinútili zaradiť ich vo všeobecnom zozname výsadby medzi trvalky. Vlastná podkategória však odráža dva aspekty: komerčnú dostupnosť rastlín a rôzny spôsob pestovania. V súčasnosti sa hľuzy rastlín kvitnúcich na jar ponúkajú na jeseň, hľuzy rastlín kvitnúcich v lete na konci leta a v jeseni zas na jar. Čoraz častejšie sa predávajú vo fáze rastu, rozkvitnuté, a tak sa vysádzajú k trvalkám a k sezónne kvitnúcim rastlinám.

Jednoročné a dvojročné rastliny

Niektoré z týchto druhov zaraďujeme k trvalkám, lebo sa v záhrade rozmnožujú samy, bez zásahu záhradkára. Vysievajú sa na otvorených priestranstvách, ak však porast stromov, krov a trvaliek priveľmi zhustne, zaniknú. V tejto knihe uprednostňujeme letničky, ktoré klíčia a rastú pri nízkych teplotách, zatiaľ čo rastliny klíčiace v teple a mnoho mrazuvzdorných rastlín, ktoré nájdeme v sezónnych výsadbách záhonov, sme vynechali. Ich neekologické rozmnožovanie by sa malo obmedziť na niekoľko črepníkov alebo kontajnerov a nemali by sa využívať na trvalé úpravy ani na rozsiahle vonkajšie výsadby. To je však môj osobný názor. Občas využijem kanu (*Canna* sp.), kolokázie (*Colocasia* sp.) alebo ricín (*Ricinus* sp.), ktoré sa tu a tam dajú uplatniť.

Dvojročné rastliny majú vývinový cyklus dva roky. Prvý rok vyklíčia a vytvoria listovú ružicu, druhý rok vytvoria výhonky s kvetmi a nakoniec vytvoria množstvo zrelých semien. V záhradách ich nájdeme veľmi často, pretože kvitnú už v prvej polovici roka, zatiaľ čo len niekoľko letničiek alebo trvaliek krášlia v tomto období bohaté stonky, prípadne aj kvety. Väčšina dvojročných rastlín patrí medzi samovýsevové a na malých plochách priveľmi bujnejú. Nerastú však každý rok na tom istom mieste.

Je milé, že ste si našli čas na prečítanie tohto úvodu. Nie je to nevyhnutné, ale určite je to užitočné. V zoznamoch a vo výbere rastlín uvedených v knihe sa rýchlejšie a lepšie zorientujete a ušetríte ma prípadných výčitiek. Nepotrebujete návod na používanie knihy, používajte ju intuitívne. Dúfam, že vám pomôže pri lepšom výbere rastlín, že vaše plány budú konkrétnejšie a že realizácia výsadieb sa nakoniec priblíži vašim predstavám. Možno potom vaše dizajnérske návrhy lepšie zapadnú do prostredia, budú krajšie, lacnejšie a ľahšie sa budú udržiavať. Inými slovami, budú trvácnejšie.

Prajem vám veľa úspechov pri výbere rastlín!

Kalendár kvetov

JANUÁR AŽ POLOVICA FEBRUÁRA 16
Stromy a kry 16
Popínavé rastliny 18
Trvalky 18
Cibuľoviny 20

POLOVICA FEBRUÁRA AŽ KONIEC MARCA 22
Stromy a kry 22
Popínavé rastliny 24
Trvalky 26
Cibuľoviny 26

KONIEC MARCA AŽ ZAČIATOK MÁJA 30
Stromy 30
Kry 30
Popínavé rastliny 34
Trvalky 34
Cibuľoviny 36
Jednoročné a dvojročné rastliny 38

MÁJ AŽ ZAČIATOK JÚNA 42
Stromy 42
Kry 44
Popínavé rastliny 48
Trvalky 48
Cibuľoviny 52
Jednoročné a dvojročné rastliny 52

POLOVICA JÚNA AŽ KONIEC JÚLA 54
Stromy 54
Kry 54
Popínavé rastliny 56
Trvalky 58
Cibuľoviny 62
Jednoročné a dvojročné rastliny 62

AUGUST AŽ POLOVICA SEPTEMBRA 64
Stromy 64
Kry 64
Popínavé rastliny 66
Trvalky 66
Cibuľoviny 68
Jednoročné a dvojročné rastliny 68

SEPTEMBER A OKTÓBER 70
Stromy a kry 70
Popínavé rastliny 70
Trvalky 72
Cibuľoviny 74

NOVEMBER A DECEMBER 76
Stromy a kry 76
Popínavé rastliny 76
Trvalky 76
Dlho kvitnúce rastliny 78

Január až polovica februára

STROMY A KRY

Zimovec včasný

Chimonanthus praecox ➤

Kvety sú zvončekovité, žlté, so silnou vôňou. V závislosti od rastliny kvitnú od decembra do februára. Po prvý raz jedince kvitnú vo veku 7 – 8 rokov. Strom sa rozmnožuje semenami. Vyhovujú mu všetky stanovištia, len nie priveľmi suché. 2,50 × 2 m.

Vresovec bylinný a vresovec darleydaleský

Erica carnea a *E.* × *darleyensis*

Kvety vyrastajú na vrchole jednoročných výhonkov. Sú to nízke plazivé vždyzelené kry. Rastú všade, dokonca aj v ílovitých pôdach, pokiaľ do nich pridáte trochu piesku a listového kompostu. Vyhovujú im otvorené plochy, vzdialené od stromov a krov. Sú nenáročné a odolné. 20 × 30 cm.

– v. bylinný (*Erica carnea*) je pomerne zavalitý a hustý.

– v. darleydaleský (*E.* × *darleyensis*) má redší, strapatý rast a pôsobí prirodzenejšie.

E. CARNEA	OKTÓBER – DECEMBER	JANUÁR – FEBRUÁR	MAREC – MÁJ
Purpurové	'Eileen Porter' 'John Kampa'*	'Myretoun Ruby' ➤ 'Vivelli'*	'Rosantha' 'Wintersonne'
Ružové	'Praecox Rubra' 'Springwood Pink'*	'Pink Cloud' 'Pink Spangles'*	'James Backhouse' 'March Seedling'
Biele	'Snow Queen'* 'Springwood White'* ➤		

E. × *DARLEYENSIS*	OKTÓBER – APRÍL	DECEMBER – APRÍL	JANUÁR – APRÍL
Purpurové	'Darley Dale'	'Furzey' rose 'Georges Rendall'	'Kramer's Rote'
Ružové	'Ghost Hills' 'A. Brégeon'	'Arthur Johnson' ➤	'Jack H. Brummage'
Biele		'Silberschmelze' 'White Perfection'	

Zemolez voňavý

Lonicera fragrantissima ➤, syn. *L.* × *purpusii* 'Winter Beauty', *L. standishii* 'Budapest'

Sú to veľmi podobné kry s voňavými bielymi kvetmi, ktoré kvitnú od januára do marca. Tolerujú všetky pôdy, nie však priveľmi teplé stanovište. Sú vhodné na strihané aj nestrihané živé ploty. 'Budapest' sa ku koncu kvitnutia sfarbuje do ružova. Dosahujú veľkosť 2 × 2 m.

Hamamel mäkký a hamamel prostredný

Hamamelis mollis a *H.* × *intermedia*

Kvety majú tvar zväzkov nití a pýšia sa žltou, svetložltou, zlatistou, medenou, oranžovou alebo červenou farbou s farebnými prechodmi. Jestvuje veľa farebných odtieňov. Kvitnú celú zimu. Sú to riedke opadavé kry. Vyhovuje im tieň až polotieň a permanentne vlhká pôda bez podielu vápnika.

HAMAMELIS MOLLIS	DECEMBER – POLOVICA JANUÁRA	JANUÁR – FEBRUÁR	FEBRUÁR – MAREC
Oranžové	'Orange Peel'* 'Rochester'* 'Jelena'	'Aurora'* ➤ 'Robert' 'Spanish Spider'	'Aphrodite'*
Červené		'Diane' (tmavá) 'Livia' ➤ 'Birgit'	
Jasnožlté	*H.* × *intermedia** ▼ 'Advent'	'Barmstedt Gold' 'Wisley Supreme'*	'Arnold Promise'
Svetložlté	'Pallida'* ➤ 'Early Bird'	'Primavera' 'Sunburst'	'Westerstede' 'Angelly'

Netolerujú spätný rez, v lete však treba zrezať jednoročné výhonky. Dorastá do veľkosti 2,5 × 4 m. Niektoré odrody majú peknú vôňu (*)

Hamamelis mollis

Chimonanthus praecox

Erica carnea 'Myretoun Ruby'

Erica carnea 'Springwood White'

Erica × *darleyensis* 'Arthur Johnson'

Lonicera fragrantissima

Hamamelis × *intermedia* 'Aurora'

Hamamelis × *intermedia* 'Livia'

Hamamelis × *intermedia* 'Pallida'

Sarkokoka listnatcolistá, s. nejasná a s. Hookerova

Sarcococca ruscifolia, S. confusa, S. hookeriana ➤

Sú to voňajúce vždyzelené kry, ktoré rastú v trsoch (*S. ruscifolia*, *S. confusa*) alebo tvoria odnože (*S. hookeriana*). Sú príbuzné kruškovcu, nahrádzajú ho na polotienistých alebo tmavých stanovištiach. Sarkokoky absolútne netolerujú slnko. Vyžadujú mierne vlhké priepustné pôdy. Dosahujú veľkosť 1,20 × 1,50 m.

Kalina

Štíhly ker sa vyznačuje oblúkovitými konármi a voňavými ružovými kvetmi. Obľubuje polotieň a mierne vlhkú pôdu. Dorastá do veľkosti 2 × 1 m.

– kalina voňavá (*Viburnum farreri*) je pôvabný a elegantný ker. Má malé kvety. Je mierne previsnutý. Nádherná je biela odroda 'Candidissimum' ➤.

– kalina bodnantská (*Viburnum* × *bodnantense*) má hrubšie konáre a je to mohutnejší ker. Má ružové ('Dawn' ➤), svetloružové ('Deben') alebo na rube tmavoružové kvety ('Charles Lamont' ➤).

NÁDHERNÉ JAHŇADY

Lieska obyčajná (*Corylus avellana*)
Odrody so žltozelenými jahňadami majú zelené listy. V jeseni dozrievajú plody. Preferuje slnko alebo polotieň a mierne vlhkú úrodnú ílovitú pôdu. 3 x 3 m.

Lieska najväčšia (*Corylus maxima*) 'Atropurpurea'
Zdobia ju červenkasté jahňady a purpurové listy. Je to opadavá odroda. Rastú na nej chuťovo lepšie plody. Má rada slnko alebo polotieň a mierne vlhkú úrodnú ílovitú pôdu. 3 × 3 m.

Garya pobrežná (*Garrya elliptica*) ⛉
Oplýva množstvom striebristosivých jahniad s ružovým leskom. Listy sú vždyzelené. Rastie v priepustnej alebo suchej pôde. Vysádzajú sa sadenice. 3 × 2 m.

Klasnatec včasný (*Stachyurus praecox*)
Je to štíhly ker s jemnými jahňadami na dlhých konároch. K. čínsky (*S. chinensis*) je mohutnejší. Pôdu vyžaduje bez podielu vápnika a mierne vlhkú. Stanovište treba chrániť pred vetrom. 2 × 2 m.

Ďalšie stromy a kry: *Alnus* × *spaethii*, *Alnus incana* 'Aurea', *Corylus colurna*, *Prunus subhirtella* 'Autumnalis', *Viburnum tinus* ⛉

POPÍNAVÉ RASTLINY

Plamienok úponkatý

Clematis cirrhosa var. *balearica* ⛉ ➤

Charakterizujú ho zvončekovité kvety krémovej farby alebo s červenými škvrnami. Má malé vždyzelené listy. Prospieva mu slnko až polotieň. 4 m.

Jazmín nahokvetý

Jasminum nudiflorum ➤

Žlté kvety sú bez vône, zelené konáre bez úponiek. Toleruje všetky mierne vlhké pôdy a akékoľvek stanovište. Dorastá do výšky 2 m.

TRVALKY

Čemerica *Helleborus*

Je to trvalka kvitnúca niekoľko týždňov v zime. Známa je aj pod názvom Kristova ruža. Obľubuje slnko alebo polotieň a priepustnú výživnú pôdu, neutrálnu, prípadne zásaditú.

DECEMBER	JANUÁR	FEBRUÁR – MAREC
Helleborus niger subsp. *macranthus* *H. niger*	*H. argutifolius* *H. foetidus* *H.* × *nigercors* *H.* × *ericsmithii*	*H.* × *hybridus* *H.* × *lemoinieri* *H.* × *ballardiae*

– čemerica čierna (*Helleborus niger*) ➤: Poddruh *macranthus* (sterilný) alebo skoršie odrody majú veľké kvety, najprv biele, ktoré sa neskôr sfarbujú do ružova. Kvitne od polovice decembra.

Helleborus niger

Sarcococca hookeriana

Sarcococca hookeriana 'Purple Stem'

Viburnum × *bodnantense* 'Charles Lamont'

Viburnum 'Candidissimum'

Viburnum × *bodnantense* 'Dawn'

Clematis cirrhosa var. *balearica*

Jasminum nudiflorum